

slovenského) i obchody uzavrené v cudzozemsku, prípadne obchody uzavrené podľa zvyklostí cudzozemskej burzy (Vážný civ. č. 6124, 6971, 7490, 8349, 10636 a 10781 — stála prax) a že platnosti tejto zásady nedotkol sa zákon č. 69/1922, ktorý vyslovil len to, čo platí v českých zemiach už od r. 1903 (Vážný civ. č. 13337). V dôvodoch svojho rozhodnutia Vážný č. 6971 uviedol n. s., že nárok z t-ého o-u, prisúdený cudzozemským súdom, nemohol by byť v tuzemsku vymáhaný so zreteľom na predpis § 81, č. 2 a 4 ex ř. (resp. § 3, č. 2, zák. č. 23/1928 Sb. platného na Slovensku a Podkarp. Rusi). Správne poukázal n. s. opätovne na to, že s hľadiska zákazu t-ých o-ov je nerozhodné, či t-ý o. je zároveň obchodom diferenčným, pretože zákon zakazuje t-é o-y vôbec (Vážný civ. č. 6124, 6971, 7490 a 8349), nemožno však súhlasiť s právnou vetou, že ide o t-ý o., „byl-li dán príkaz k zakoupení většího množství obilí, označeného povšechně podle obecného znaku, nikoliv podle vzorku nebo jiného přesného označení“ a to ohľadom na to, čo bolo povedané o povahe t-ého o-u v odseku I (pravda, v prípade, ktorý rozhodoval n. s., išlo zrejme o t-ý o. v technickom smysle).

Literatúra.

Apt: „Börsengesetz“, Berlin 1909; Dominik: „Vztahuje se zákaz lhůtních obchodů obilím a mlynskými výrobky i na obchody uzavřené v cizině?“ (Právní obzor, 1932, str. 113); Hamm: „Das Terminhandelsgesetz“, Wien 1903; Handwörterbuch der Rechtswissenschaft, Berlin und Leipzig 1926, heslo „Börsengeschäfte“; Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Jena 1924, heslo „Börsenwesen“; Horowitz: „Zur Frage der Einführung des handelsrechtlichen Lieferungsgeschäftes an der Wiener Produktenbörse“ (Jahrbuch der Börse für landwirtschaftliche Produkte in Wien 1924); Hönig: „Bursovní termínové obchody, jejich hospodářský a právní význam“ (Deset let plodinové bursy v Brně 1932); Chytil: „Zákony o bursách“, Brno 1923; Jöhlinger: „Die Praxis des Getreidegeschäftes“, Berlin 1925 (str. 250 nasl.); Kende Ernő: „Határidőügyletek“, Budapešť 1931; Österreichisches Staatswörterbuch (Mischler-Ulbrich), Wien 1905, heslo „Börsen und Börsengeschäfte“; Kooser: „Československé bankovní a bursovní zákony“, Praha 1936, str. 759 a nasl.; Staub-Pisko: „Kommentar zum Allgemeinen deutschen Handelsgesetzbuch“, Wien 1910, II. sv., str. 404 nasl.; Stenographisches Protokoll über die Enquête betreffend die Reform des börsenmäßigen Terminhandels mit landwirtschaftlichen Produkten, 3 sv., Wien 1901; „Termingeschäfte“, Internationale Handelskammer Paris 1933, Drucksache Nr. 81.

J. Fundárek.

Tiskové právo.

Zkratky: T. p. = tiskové právo; t. z. = tiskový zákon z r. 1862 (č. 6/1863 ř. z.); tisk. nov. [tisk. novela] 1868 = zák. č. 142/1868 ř. z.; tisk. nov. 1894 = zák. č. 161/1894 ř. z.; tisk. nov. 1933 = zák. č. 126/1933 Sb. změněný a doplněný zák. č. 140/1934 Sb.; tr. z. = trestní zák. č. 117/1852 ř. z.; tr. ř. = trestní řád č. 119/1873 ř. z.; uh. t. z. = býv. uherský tisk. zákon čl. XIV/1914 platný v zemi Sl., P. R.; sb. n. s. = sbírka rozh. nejv. soudu v tr. věcech pořádaná jeho presidiem; sb. m. sprav. = sbírka týchž rozh. pořádaná min. sprav.; sb. víd. = Plenarbeschlüsse und Entscheidungen des k. k. obersten Gerichts- als Kassationshofes (Neue Folge); zák. tisk. ur. [zákon o tiskových urážkách] = zák. č. 124/1924 změněný zákonem o ochraně cti č. 108/1933, nově vyhlášený pod č. 145/1933 Sb.; zák. ochr. rep. = zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb., doplněný zákony č. 124/1933 a č. 140/1934 Sb.

Přehled: Část první. Historický úvod a pojmy základní. I. Dějiny čs. t. p-a. II. Svoboda tisku. III. Pojem a prameny t. p-a. IV. Pojem tiskoviny. V. Osoby mající význam pro t. p. VI. Rozšiřování tiskovin.

Část druhá. T. p. policejní. I. Povinné údaje na tiskovinách. II. Předkládání povinných výtisků. III. Vydávání časopisů a jeho zastavení. IV. Tisková oprava. V. Povinné uveřejňování úředních vyhlášek a vládních projevů. VI. Omezení rozšiřování tiskovin.

Část třetí. T. p. trestní. I. Pojem a rozdělení tiskových deliktů. II. Tisková odpovědnost. A. Zásada odpovědnosti obecné. B. Úchytky od zásady odpovědnosti obecné. 1. Tisková nedbalost. 2. Pravdivé zprávy o veřejných jednáních N. S. 3. Ručení za tresty peněžité. 4. Úchytky podle zák. o tiskových urážkách. III. Tiskové promlčení. IV. Zvláštní tresty t. p-a.

Část čtvrtá. T. p. procesní. I. Příslušnost ve věcech tiskových. II. Prozatímné zabavení. III. Objektivní řízení a objektivní nález. IV. Řízení o tisk. urážkách.

Část první.

Historický úvod a pojmy základní.

I. Dějiny čs. t. p-a. Dějiny našeho t. p-a jsou hledíc na to, že v našem státě dosud platí v podstatě rak. t. z. z r. 1862 a uh. t. z. čl. XIV/1914, až do převratu totožné s dějiny t. p-a býv. rak. mocnářství.

V Rakousku vládla až do r. 1848 předběžná tisková censura, což znamenalo, že bez předcházejícího svolení příslušného censurního úřadu nesměl býti vytištěn žádný tiskopis. Censura byla zrušena provisorním předpisem z 31. III. 1849, vydaným v základě cís. rozhodnutí z 21. III. 1848, a cís. patentem ze 4. III. 1849, č. 151 ř. z., vydaným současně s ústavou březnovou, byla zaručena tisková svoboda:

„Každý má právo slovem, písmem, tiskem nebo vyobrazením volně projevovati své mínění. Tisk nesmí býti postaven pod censuru. Proti zneužívání tisku vydá se zákon represivní.“ Toto ustanovení bylo provedeno cíl. patentem z 13. III. 1849, č. 161 ř. z., jenž stanovil povinnost předcházející opovědi vydávání časopisů, povinnost kauční pro časopisy politické, povinnost předkládání povinných výtisků současně s počátkem vydávání, možnost dočasného zastavení časopisu při opětovném odsouzení pro některá přestoupení t. z-a a zostřený systém odpovědnosti. Trestní řád z r. 1850 pak, jenž zavedl porotní soudy jako instituci obecnou, obsahoval také zvláštní ustanovení o tiskovém řízení. Reakce nastala v r. 1851 obrátila se ihned též proti tisku. Cíl. nař. z 6. VII. 1851, č. 163 ř. z. zavedlo systém výstrah (Verwarnung, avertissement), dovolující správním úřadům zastavit takový časopis, který „tvrdošíjně se přidržuje směru nepřátelského trůnu, jednotě a integritě říše, náboženství, mravnosti nebo směru nesrovnatelného s udržením veřejného pokoje a pořádku“. Současně s revidovaným trestním zák. z 27. V. 1852, č. 117 ř. z. vyšel nový tiskový řád z téhož data č. 122 ř. z., stojící úplně ve znamení reakce. Vydávání časopisu bylo učiněno závislým na předchozím povolení (koncesi) správních úřadů. Povinné výtisky časopisů náleželo předkládati jednu hodinu, ostatních (neper.) tři dny před vydáním. Systém výstrah podržen a právo konfiskace vyhrazeno úplně úřadům správním bez ingerence soudní.

Uvolnění pout, tisk takto těsně svírajících, přinesla teprve éra ústavní. Novým t. z-em ze 17. XII. 1862, č. 6 ř. z. 1863, byl zrušen systém koncesí i systém výstrah a odstraněna čistě policejní konfiskace; současně pak vydaným zák. č. 7/1863 ř. z. bylo upraveno řízení ve věcech tiskových. Prošincovou ústavou (státními zákl. zák. č. 142 a 144 ř. z. 1867) byla zaručena svoboda tisková a zapověděny censura i systém koncesní; zločiny a přečiny spáchané obsahem tiskopisu odkázány před soudy porotní, kteréž ustanovení provedeno zák. č. 32 a 33 ř. z. 1869. Oba tyto zákony byly později nahrazeny ustanoveními trestního řádu z 23. V. 1873, č. 119 ř. z., jenž zavedl porotní soudy obecně a stanovil řadu odchylek pro řízení ve věcech tiskových. T. z. 1862 byl ještě za Rakouska změněn ve prospěch tisku novelou č. 142/1868 ř. z., jíž zrušeno zastavení časopisu následkem od-

souzení, zmírněn systém tiskové nedbalosti a připuštěny námitky v řízení objektivním, a novelou č. 161/1894 ř. z., jíž zrušeny kauce i některá omezení prodeje tiskovin a zavedeny některé úlevy při konfiskaci. Finančních úlev se dostalo tisku zák. č. 30/1874 ř. z., jenž zrušil daň z inserátů, a zák. č. 261/1899, jímž zrušen kolek z novin a kalendářů.

Při vzniku Čsl. státu byl převzat pro Č., Mor., Sl. uvedený rak. t. z. z r. 1862, pro Sl., P. R. t. z. čl. XIV/1914 platný v Uhrách, oba s pozdějšími změnami a doplňky uzákoněnými ještě před převratem. Po převratu přistoupily k tomu zejména ještě zák. o tisk. urážkách č. 124/1924 (ve znění vyhl. č. 145/1933 Sb.), z. o ochraně cti č. 108/1933 a tisk. nov. č. 126/1933 změněná a doplněná zák. č. 140/1934. Poněvadž tyto popřevratové zákony platí vesměs i pro Sl., P. R. a také §§ 487 až 494 tr. ř. upravující tisk. řízení prohlášeny ustanovením čl. I, č. 2, zák. č. 168/1922 (jehož platnost prodloužena posledně zák. č. 315/1936 do konce r. 1939), za platné pro tyto země, sblížilo se v mnohých směrech t. p. platné v obou těchto právních oblastech. (Na dosud trvající podstatné úchytky práva platného v Sl., P. R. je na přísl. místech poukázáno v závorkách.)

Již za Rakouska byl podniknut pokus o celkovou reformu t. p-a vládní osnovou z r. 1902 (č. 1386 sten. prot.), jenž ale ztroskotat. Týž osud potkal také oba čs. vl. návrhy nového t. z-a z r. 1921 (č. 2042 tisků posl. sněm.) a z r. 1932 (č. 1727 tisků posl. sněm.).

II. Svoboda tisku a její omezení.

1. § 133 ústavní listiny zaručuje výslovně svobodu tisku. Tím ovšem není míněna svoboda neomezená, nýbrž toliko svoboda v mezích platných zákonů (liberty under the law). To vyplývá již ze samé ústavní listiny, podle jejíhož § 117 může každý v mezích zákona projevovati mínění slovem, písmem, tiskem, obrazem a pod. Platí tedy obecné zákony, zejména i zákony trestní — stejně jako pro každý jiný způsob vyjadřování myšlenek — také pro tisk. Tisk pak je kromě toho upraven ještě zvláštním zákonem: zákonem tiskovým, jenž obsahuje jednak pořádkové předpisy pro tisk, jednak odchylky od obecného práva trestního, pokud jde o odpovědnost za trestné činy spáchané obsahem tiskopisu. Odchylky od obecného práva procesního, hledíc na delikty tiskové, obsahuje trestní řád sám (§§ 483 až 494).

Ostatně nalézáme také v našich trestních zákonech četná zvláštní ustanovení, platná pro případ, že trestný čin byl spáchán tiskem; zejména spojuje zákon s touto skutečností často těžší kvalifikaci činu nebo přísnější trest. Svobodě tisku, formálně zaručené ústavou, dostává se tedy materiální náplně právě teprve oněmi omezeními, jimž ji uvedené zákony podrobují. Toliko nesmí tyto zákony býti v odporu s výslovným zákazem ústavní listiny, zejména se zákazem, tisk podrobovati předběžné cenzuře (§ 113 úst. listiny). Také poskytuje toto ustanovení ústavní listiny tisku ochranu proti administrativní libovůli; neboť znamená nejen, že hranicí tiskové svobody je zákon, nýbrž také, že touto hranicí je jen zákon, tudíž že tisk není a nemá býti podroben žádným jiným omezením, než které mu ukládá sám zákon, tedy že není dovoleno zvláště úřadům správním (zejména policejním), přičiňovati — praeter legem — omezení další.

2. Jak to dovoluje § 131 úst. listiny, dává §§ 1 až 3 a § 10 zákona o mimořádných opatřeních č. 300/1920 Sb. (změněného a doplněného zák. č. 125/1933 Sb. a §§ 124 a 125 zákona o obraně státu č. 131/1936 Sb.) vládě právo za války nebo, nastanou-li uvnitř státu nebo na jeho hranicích události, ohrožující zvýšenou měrou celistvost státu, jeho demokraticko-republikánskou formu, ústavu nebo veřejný klid a pořádek, naříditi se schválením presidenta republiky různá omezení tisku. Zejména může státní úřad bezpečnosti: 1. omeziti nebo podrobiti zvláštním podmínkám vydávání a rozšiřování časopisů a v krajním případě může vydávání jich zastaviti; 2. zavěsti t. zv. preventivní cenzuru, t. j. uložití předkládání povinných výtisků tiskovým úřadům v určité lhůtě před vydáním; 3. živnosti, které vyrábějí, rozšiřují tiskoviny, jakož i zpravodajské kanceláře, které neslouží výlučně účelům obchodním, podrobiti zvláštnímu dozoru a podle potřeby jich provozování zastaviti; 4. zakázati soukromým osobám držeti tiskařské lisy a jiné přístroje sloužící k rozmnožování spisů, vyobrazení nebo děl hudebních, vyjímajíc psací stroje. Uvedená (pod č. 1—4) opatření mohou však býti nařízena nejdéle na tři měsíce (za branné pohotovosti státu [§ 57 zákona o obraně státu č. 131/1936 Sb.] bez časového omezení) a pouze potud, pokud jsou nezbytně nutná k ochra-

ně celistvosti státu, jeho demokraticko-republikánské formy, ústavy a k udržení neb obnovení veřejného pokoje nebo pořádku (§ 2 uved. zák. č. 300/1920 Sb.). Příslušné usnesení vlády musí býti vyhlášeno ve formě vládního nařízení způsobem předepsaným v § 4, a jakmile pomine nezbytná nutnost nařízených opatření, musí je vláda tímž způsobem odvolati neb omeziti (§ 14). Také je povinna předložiti takové nařízení do 14 dnů Nár. shromáždění nebo, nezasedá-li, Stálému výboru podle § 54 úst. listiny. Odepře-li jedna sněmovna nebo Stálý výbor souhlas nebo neučiní-li do měsíce od vyhlášení nařízení žádného usnesení, pomíjí jeho platnost (§ 15).

Podle § 125 zákona o obraně státu č. 131/1936 Sb. jsou za branné pohotovosti státu (§ 57 téhož zákona, výjimkou i mimo tuto dobu, § 139, odst. 2., téhož zák.) přípustná ještě tato další opatření: 1. Státní úřad bezpečnostní, jemuž se má předložiti povinný výtisk, může: a) zakázati vydání nebo rozšiřování tiskoviny, jejímž obsahem by mohly býti ohroženy zájmy státu nebo jiné důležité zájmy Čsl. republiky nebo jejích spojenců, anebo veřejný klid a pořádek; b) zakázati rozšiřování tiskoviny, při jejímž vydání nebylo dbáno podmínek neb omezení stanovených státním úřadem bezpečnostním, nebo jejíž vydávání bylo tímto úřadem zastaveno. Je-li nebezpečí v prodlení, může z důvodu uvedeného pod a) zatímně zakázati rozšiřování tiskoviny kterýkoli státní úřad bezpečnostní. 2. Ministerstvo vnitra může v dohodě se zúčastněnými ministerstvy podrobiti dovoz, dopravu a rozšiřování tiskovin z ciziny zvláštním omezením nebo podmínkám anebo je zakázati. Zákaz rozšiřování tiskoviny třeba vyhlásiti v Úředním listě Čsl. republiky. Takový zákaz zahrnuje v sobě i záповěď dovozu a dopravy a platí, není-li v něm jinak stanoveno, pro celé státní území. Tiskoviny, jichž rozšiřování bylo zakázáno, třeba zabaviti a prohlásiti za propadlé. Přestoupení zákazu vydání, rozšiřování, dovozu nebo dopravy tiskoviny uvedeného pod č. 1 a 2 zakládá přečin.

III. Pojem a prameny t. p-a.

Tiskové právo v subjektivním smyslu je právo volného projevení myšlenek v tiskovinách (svoboda tisková) v mezích vytčených zákonem. Tiskové právo v objektivním smyslu je soubor zásad, jimiž toto právo je formálně i věcně upraveno, jimiž tedy meze tohoto

práva jsou vytyčeny a také určena odpovědnost za zachování zákonných ustanovení.

T. p. v objektivním smyslu lze rozdělití hledíc na obsah jednotlivých zásad: 1. na tiskové právo živnostenské, t. j. soujem předpisů vztahujících se na výrobu tiskovin a obchod s nimi po stránce živnostenské, 2. na tiskové právo policejní, obsahující předpisy o preventivních opatřeních proti zneužívání tisku (o pořádku ve věcech tiskových), 3. na tiskové právo trestní, obsahující ustanovení o trestání trestných činů tiskem spáchaných, a 4. na tiskové právo procesní, obsahující předpisy o formách stíhání tiskových deliktů, arci jen pokud se odchylují od obecného práva procesního. K živnostenským předpisům o tisku je tu přihlíženo jen potud, pokud jinak s látkou souvisí, zejména k takovým, které samými zákony tiskovými jsou upraveny. Ostatně v. heslo Živnostenské právo.

Nejdůležitější prameny t. p-a v Č., M., Sl. jsou: t. z. č. 6/1863 ř. z., pak tisk. novely č. 142/1868 ř. z., č. 161/1894 ř. z., č. 126/1933 Sb., č. 140/1934 Sb. a zák. o tisk. ur. č. 124/1924 Sb. znova vyhl. pod č. 145/1933 Sb.

Působnost zákonů o tisku se vztahuje ve směru časovém na tr. činy spáchané před tím, než nabyly působnosti, jen když by vinník podle práva platného v době spáchaní tr. činu byl přísněji trestný (§ 8 t. z. odchýlně od čl. IX, úv. pat. k t. z.); ve směru místním se vztahuje na země Č., M., Sl., a to i pokud jde o tiskoviny vytištěné nebo vydané v cizině, ačli omezení v té příčině nevyplývá ze zákona nebo z povahy věci. O tiskových deliktech spáchaných v cizině platí obecná ustanovení tr. z. o trestných činech v cizině spáchaných. Ve směru osobním se vztahují zákony o tisku také na osoby podrobené pravomoci soudů vojenských, avšak bez újmy zvláštních předpisů, platných pro ně, hledíc na kázeň vojenskou (§ 2 t. z., čl. 416 a 417 služ. předpisů A-I-1 a výnos M. N. O. č. j. 12962 hl. št., 2. odděl. Věcní věstník 1927 č. 70, čl. 711). Ustanovení druhé části t. z-a (ustanovení k zachování pořádku ve věcech tiskových) neplatí pro ústavní zastupitelstva a státní úřady, pokud jde o tiskoviny, které vydávají v mezích své zákonné působnosti (§ 1, odst. 2. t. z.) [Podobně § 4 uh.].

V zemi Slovenské a Podkarpatské Rusi platí uherský t. z., čl. XIV/1914,

se změnami a doplňky uzákoněnými dílem již před převratem, dílem po něm. Popřevratové čl. zákony a nařízení o tisku platí zásadně také pro Sl. a P. R.

IV. Pojem tiskoviny (čl. II, odst. 2., vyhl. pat. k tr. z., § 4 t. z.) [§ 2 uh.].

Tiskovina je každý výrobek literární neb umělecký, rozmnožený cestou mechanickou nebo chemickou, obsahující nějaký projev myšlenkový. (Pouhý obraz osoby není projevem myšlenkovým, rovněž hudbnina bez textu slovního) [§ 2 uh. počítá vyobrazení i hudbniny k tiskovinám beze všeho omezení]. Aby takový výrobek byl určen k rozšiřování, zákon výslovně nežadá, ale patrně to předpokládá. Není tudíž tiskovinou spis rozmnožený psacím strojem, není-li určen k rozšiřování. (Srov. k tomu sb. m. sprav. 442 a § 2e) nař. č. 118/1935 Sb., podle něhož jsou rozmnoženiny psacím strojem, určené k dodání toliko omezenému kruhu osob individuálně určitých, vyňaty z povinnosti předkládati povinné výtisky.) Pochybné je, sluší-li za tiskoviny ve smyslu t. z-a pokládati díla kinematografická, fonografická, plastická a snímky fotografické. § 9 nař. č. 118/1935 Sb. vylučuje je výslovně z pojmu tiskoviny ve smyslu tohoto nařízení. Novější zákony a osnovy mívají o nich zvláštní ustanovení (srov. § 125, odst. 4., zák. o obraně státu č. 131/1936 Sb.) [§ 2, odst. 2. uh.].

Tiskoviny periodické či časopisy jsou takové, které vycházejí nejméně jednou za měsíc [stejně § 3 uh.], třeba v nestejných obdobích. (§ 9 nař. č. 118/1935 Sb. počítá k časopisům i takové, které vycházejí řídkěji než jednou za měsíc; to se však týká předkládání povinných výtisků jiným než tiskovým úřadům a knihovnám.) T. zv. novinářské korespondence (zpravodajské noviny), vydávané tiskovými kanceláři se zprávami určenými pro noviny, jsou nepochybně časopisy ve smyslu t. p-a. Novější zákony a osnovy mívají o nich zvl. ustanovení [viz § 37 posl., odst. uh.]. Pokud jde o zvláštní vydání a přílohy, viz u vydávání časopisů (část druhá, III). Od časopisů se liší díla vycházející po částech (v sešitech, svazcích, na př. naučné slovníky, sebrané spisy některého spisovatele a pod.) tím, že taková díla tvoří uzavřený celek (§ 7 t. z., § 9, odst. 2., nař. č. 118/1935 Sb.).

Poznámka terminologická. Dosud obvyklý název „tiskopis“ bývá nahrazen v našich novějších zákonech a nařízeních (srov. zvl. zák. o obraně státu č. 131/1936

Sb. a nař. o povinných výtiscích č. 118/1935 Sb. a č. 119/1935 Sb.) výrazem „tiskovina“. Tento jazykově správnější termin přejde pravděpodobně do nového t. z-a, protože se ho zde přidržuji. Místo „periodický tiskopis“ užívám vhodného kratšího výrazu „časopis“ (viz však právě uvedený poněkud odchylný smysl jeho v § 9 nař. č. 118/1935 Sb.).

V. Osoby mající význam pro t. p.

1. Tiskař a nakladatel (§ 5 t. z.). Tiskař je ten, kdo tiskovinu vytiskl či vyrobil, tedy ten, kdo vykonal (mechanickou nebo chemickou) činnost rozmnožovací. Nakladatelem je, kdo tiskovinu vydal, t. j. kdo rozhodl, že má být počato s jejím rozšiřováním a toto rozhodnutí projevilo aktem k rozšiřování směřujícím a je umožňujícím. V praxi pečuje nakladatel zpravidla také o vytištění a odbyt tiskoviny, ale to nenáleží k pojmovým znakům nakladatele. Pro pojem tiskaře i nakladatele je nerozhodné, jsou-li činní za úplatu a oprávněně a zda po živnostensku čili nic. Také kdo podnikne vydání i jen jediného spisu, je nakladatel ve smyslu t. z-a a má všechny jeho povinnosti. Zejména může být i sám spisovatel nakladatelem svého spisu, a to i když k jeho sepsání užil pomoci spolupracovníků (§ 3 t. z.). Také na tom nesejde, na čí účet spis se tiskne nebo vydává. I t. zv. nakladatel komisionář, t. j. ten, kdo vydává spis na účet autora (spisovatele) je nakladatelem ve smyslu t. z-a. Tam, kde t. z. ukládá tiskaři nebo nakladateli nějakou povinnost neb odpovědnost, rozumí tím majetníka živnostenského podniku, o který jde, a je-li zřízen správcem úřadem schválený (odpovědný zástupce, faktor), tohoto správce. Za peněžité tresty uložené správci ručí majetník živnosti. Odnětí živnostenského oprávnění, pokud podle zákona má nastati, lze však vysloviti jen, když přestupek byl spáchán s vědomím vlastníka živnosti a mohl-li přestupku zabrániti. Je-li vinným odpovědný správce, budiž nařízeno jeho odstranění ze živnosti. Zákonné povinnosti tiskaře a nakladatele jsou uvedeny na příslušných místech.

2. Vydavatel a vlastník. Vydavatelem časopisu je ten, kdo opověděl vydávání jeho a komu tudíž náleží disposiční právo, pokud jde o jeho vycházení. Vydavatel může být zároveň nakladatelem (§ 3, odst. 4., § 9, odst. 1., § 10 t. z.). Může jím být — stejně jako tiskařem a nakladatelem (sb. víd. 3280) — také osoba kolektivní (na př. obchodní společnost nebo

spolek) i nesvéprávná osoba fyzická; takové osoby jsou zastupovány, pokud jde o povinnosti uložené zákonem, svými oprávněnými zástupci (representanty). U neper. tiskovin měl by tudíž vydavatel tutéž funkci jako nakladatel, totiž vydání tiskoviny a neměl by proto vedle něho významu. (Zmínka o vydavateli neper. tiskovin v čl. III., č. 2 tisk. nov. 1868 je patrným redakčním nedopatřením, v § 13 zák. tisk. ur. pak je zcela bezvýznamná.) Význam měl by vydavatel jako pořadatel děl souborných, na př. naučných slovníků, antologií a pod. (tak v právu něm., srov. též § 11 čs. zák. o právu původském č. 218/1926 Sb.); ten je však podle § 3, odst. 2., t. z. spisovatelem a, vydá-li spis sám, je nakladatelem, Vlastnictvím časopisu se míní soujem majetkových práv pojících se k němu jako podniku hospodářskému hledíc na kontinuitu jeho vycházení (na rozdíl od §§ 18 a 19 zák. o právu původském č. 218/1926, jež mluví o vlastnictví díla literárního, hledíc na určité dílo již vydané). Zák. tisk. ur. ukládá vydavateli časopisu povinnost uveřejniti rozsudek a spolu s vlastníkem ručení za útraty trestního řízení (§§ 7 a 10). Jak je ze všeho viděti, mohl by se t. z. snadno obejít bez osoby vydavatele celkem dosti záhadné, kdyby jeho práva i povinnosti přenesl prostě na nakladatele. [Naopak vyřešil věc uh. t. z., jež nezná nakladatele, nýbrž toliko vydavatele, a to u per. i neper. tiskovin.]

3. Odpovědný redaktor. Redaktorem časopisu je ten, kdo je účasten na redakčních pracích, t. j. na sbírání a třídění látky pro časopis a jejím určování k tisku. (Srov. definici redaktora v § 1 zák. o pracovním poměru redaktorů č. 189/1936 Sb., určenou ovšem právě pro účely tohoto zákona; § 57 uh. t. z. užívá k příbuznému účelu názvu „člen redakce“.) Pro t. p. má však význam toliko odpovědný redaktor, t. j. ten, koho vlastník nebo vydavatel časopisu zřídil k tomu konci, aby dohlížel na obsah jeho ve směru trestním a plnil i ostatní povinnosti, které zákon odp. red-u ukládá (zejména uveřejňování tisk. oprav, úředních vyhlášek a vládních projevů), a jemuž byl vyhrazen vliv na obsah časopisu potřebný k vykonávání těchto povinností. Jinak nemusí odp. red. míti žádnou účast na pracích redakčních. Tímto pojmovým určením je ostře odlišen skutečný odp. red. od odp. red-a toliko nastrčeného (Sitzredakteur). Ohlášení odp. red-a úřadu (§ 10, č. 2, t. z.) a jeho pojmenování na časopisu

(§ 9, odst. 3., t. z.) mají toliko význam předpisu pořádkového. (Srov. Miříčka, O pojmu odp. red. ve Sborníku věd právních a státních, VII, 91 d.). Odp. red-ů může býti zřízeno i několik (§ 9, odst. 3., § 10, č. 2, t. z.). Nebyla-li některému z nich přikázána určitá část časopisu, je odpovědný za celý obsah jeho. Zvláštní ustanovení o takovém dílčím odp. redaktorství obsahuje §§ 3 a 5 zák. tisk. ur. hledě na zločin krivého obvinění a přečiny proti cti spáchané obsahem tiskoviny. Podmínky způsobilosti k odp. redaktorství uvádí § 12 t. z. změněný tisk. novelou 1868. Ztráta způsobilosti býti odp. red-em na dobu 1 roku nastává v případě § 15 zák. tisk. ur.

VI. Rozšiřování tiskovin. Rozšiřováním se rozumí podle mínění převážného v doktríně i judikatuře každá činnost, kterou se tiskovina činí přístupnou osobám individuálně neurčitým (obecenstvu). Výpočet těchto činností obsažený v § 6 t. z. je (přes slůvko „jen“) toliko příkladný (srov. doložku „a p.“; k tomu rozh. č. 94, 1719 a 4096 sb. n. s.). Z výpočtu toho vyplývá však, že rozšiřováním ve smyslu t. z-a sluší rozuměti také činnost, kterou se tiskovina činí přístupnou většímu počtu osob individuálně určitých, na př. členům určitého spolku, obyvatelům určitého domu, cestujícím na určité lodi (a p.). To je zcela odůvodněno; neboť je-li počet takových osob značný, může konečný účinek takové činnosti býti týž, jako když tiskovina se činí přístupnou obecenstvu. Podstatné je, že to jsou osoby nezúčastněné na výrobě tiskoviny.

Předmětem rozšiřování je hmota (corpus) tiskoviny; není tudíž rozšiřováním pouhé sdělování jejího obsahu, ať ústní (předčítání), ať tiskem (znovuotisknutí či reprodukce, srov. § 24 t. z.). Rozdávání (rozdělování), t. j. zejména odevzdávání z ruky do ruky je jen jeden způsob rozšiřování (srov. §§ 6 a 23 t. z.). Jiný způsob je vyvěšení (přibití) tiskoviny za výše uvedených okolností, k čemuž stačí i jediný výtisk.

Rozšiřování je pojmovým znakem četných činů trestných jak podle zákonů tiskových (srov. § 24 t. z., § 18 tisk. nov. 1933), tak i podle obecných tr. zákonů (§ 7 tr. z.). O různých omezeních rozšiřování tiskovin (v. část. druhou č. VI).

Od rozšiřování se liší vydání (uveřejnění, vyjítí) tiskoviny. Jeho podstatu tvoří rozhodnutí, že se má počítati s rozšiřováním, projevené aktem k rozšiřování směřujícím

a je umožňujícím. Tiskovinu vydává nakladatel (v. výše pod č. V, 1); kdo ji rozšiřuje, je rozšiřovatel. U obou je nerozhodné, zda to činí po živnostensku čili nic a zda oprávněně či bezprávně, zejména snad způsobem trestným (na př. s porušením práva autorského nebo nedovolenou kolportáží). Podle toho je tiskovina vydána, jakmile nakladatel projevil své rozhodnutí, že se má počítati s rozšiřováním tiskoviny, nějakým jednáním k tomu směřujícím, na př. inserátem nebo tím, že tiskovinu vystavil ve výkladní skříni nebo na knihkupeckém stole, je-li zároveň tiskovina připravena k prodeji; nejpozději ovšem samým počátkem rozšiřování. Místem vydání pak je to místo, kde uvedený akt se stal, zpravidla tedy místo, odkud rozšiřování se má počítati.

Část druhá.

Tiskové právo policejní.

Tiskový zákon obsahuje v části druhé řadu předpisů pořádkových, směřujících k tomu, aby bylo zamezeno zneužití svobody tiskové a pro případ, že přece k němu došlo, zabezpečeno účinné stíhání vinníka i vyvarováno dalším škodám, jež by mohly pro právní statky z toho vzejíti. Sem patří: 1. povinné údaje na tiskovinách, 2. předkládání povinných výtisků, 3. vydávání časopisů a jeho zastavení, 4. tisková oprava, 5. povinné uveřejňování úředních vyhlášek a vládních projevů, 6. omezení rozšiřování tiskovin.

Orgány povolanými k vykonávání těchto předpisů (orgány tiskové policie) jsou jednak státní zastupitelství, jednak politické úřady první stolice (okresní úřady) a tam, kde je zřízen státní úřad policejní, také tento úřad za pomoci výkonných orgánů bezpečnostních (četnictva, obecní policie).

I. Povinné údaje na tiskovinách (impressum) (§ 9 t. z.) [§ 5 uh. t. z.].

Na každé tiskovině musí býti uvedeno: 1. místo tisku, 2. jméno (firma) tiskaře, 3. jméno (firma) nakladatele. Na časopisech může místo nakladatele býti uveden vydavatel a musí býti dále pojmenován odp. red.; je-li jich více, musí býti uvedena jména všech a má-li jednotlivý z nich vykonávati odp. redaktorství jen, pokud jde o určitou část tiskoviny, musí býti uvedeno přesně i to. Všechny tyto údaje musí býti uvedeny na každém výtisku (sb. víd. 2717 a 3233), a to takovým způsobem, že nalezení jich není spojeno s obtížemi. Přestoupení těchto předpisů se trestá na tiskaři jako přestupek,

údaj vědomě nepravdivý na každém, kdo toho má vinu, jako přečin. Vyňaty jsou z této povinnosti tiskoviny, které jsou určeny pouze pro potřebu živnosti neb obchodu neb pro potřebu domácího a společenského života (tiskoviny privilegované). § 9, odst. 2., t. z. uvádí příkladmo: formuláře, ceníky, visitky; sem patří také jízdní řády, úmrtní zprávy, divadelní a koncertní programy, vstupenky a zajisté i tiskoviny užívané při volbách. Podmínkou je, že takové tiskoviny obsahují toliko sdělení shodující se s jejich účelem [tak výslovně § 5, odst. 2., uh. t. z.].

II. Předkládání povinných výtisků.

1. Předkládání povinných výtisků úřadům tiskovým (§ 17 t. z.) [§ 7 uh. t. z.]. Aby byl tiskovým úřadům usnadněn dozor na tisk, nařizuje zákon, aby jim byly předkládány výtisky tiskovin (výtisky povinné či úřední). Povinnost ta náleží tiskaři, u tiskovin tištěných v cizině, vydaných však v tuzemsku tuzemskému nakladateli nebo, jde-li o časopis, vydavateli. Tato povinnost se vztahuje na všechny časopisy, a to na každé jednotlivé číslo (sešit), a na neperiodické tiskoviny menších rozměrů, totiž do 5 tiskových archů [podle § 7 uh. i na všechny neperiodické]. Vyňaty jsou tiskoviny uvedené v § 9, odst. 2., t. z. (zproštěné povinnosti impressa; takové tiskoviny jsou podle § 2 a), b), nař. č. 118/1935 vyňaty také z povinnosti odevzdání povinné výtisky jiným úřadům a knihovnám). Povinný výtisk sluší předložiti státnímu úřadu bezpečnosti první stolice (t. j. okresnímu úřadu nebo policejnímu ředitelství) místa vydání, a má-li v místě vydání úřední sídlo státní zastupitelství, také jemu, a to nejpozději zároveň s počátkem rozšiřování, jde-li o neper. tiskovinu, nejméně 24 hodin před tímto počátkem. Nedodržení těchto předpisů se trestá jako přestupek. V době suspence svobody tiskové (§ 10, odst. 2., zák. o mimořádných opatřeních č. 300/1920, změněného zák. č. 125/1933 Sb.) může vláda naříditi předkládání povinných výtisků v určitých lhůtách dřívějších než právě uvedených.

2. Předkládání povinných výtisků jiným úřadům a knihovnám jednak k účelu trvalé úschovy (konservace) jednak k účelům úředním a studijním. Tato povinnost je nyní upravena nař. č. 118/1935 Sb. (jímž byl zrušen § 18 t. z.), a nař. č. 119/1935 Sb. a vztahuje se: a) na tiskoviny vytištěné nebo vydané v Čsl. republice, b) na tiskoviny (s výjimkou časopisů) vytištěné

i vydané v cizině, má-li nakladatel (vydavatel) nebo původce bydliště (sídlo) v Čsl. republice. Některé tiskoviny jsou z této povinnosti vyňaty. Uvedená nařízení vypočítávají úřady a knihovny, jimž přísluší právo na povinné výtisky k účelům úředním a studijním. K účelům trvalé úschovy přísluší právo to jedině Národní a univerzitní knihovně v Praze. Povinné výtisky buďtež zasílány, pokud není ustanoveno jinak, zdarma. Za nákladně vypravené povinné výtisky k jiným účelům než k trvalé úschově budiž zaplácena polovina ceny, je-li k zásilce přiložen účet a není-li povinný výtisk do jednoho měsíce vrácen. Odevzdání povinné výtisky tiskovin vytištěných v Čsl. republice je povinen tiskař; může tak učiniti na účet nakladatele (vydavatele). Odevzdání povinné výtisky tiskovin vytištěných v cizině je povinen nakladatel (vydavatel), a nemá-li nakladatel (vydavatel) v Čsl. republice bydliště (sídlo), původce.

III. Vydávání časopisů a jeho zastavení.

A. Kdo hodlá vydávati časopis (vydavatel), oznámiž to předem státnímu zastupitelství a státnímu úřadu bezpečnosti první stolice (t. j. okresnímu úřadu nebo policejnímu ředitelství) místa vydání. Toto ustanovení vztahuje se na všechny tiskoviny vydávané v tuzemsku, třeba se tisknou v cizině. Oповeď má obsahovati: 1. jméno časopisu, lhůty, ve kterých má vycházeti, a přehled předmětů, o nichž má jednati (program); 2. jméno a bydliště odpovědného redaktora s průkazem, že má zákonnou způsobilost; 3. jméno a bydliště tiskaře; 4. jméno a bydliště nakladatele, to však jen když jím není vydavatel sám. [Podobně § 16 uh. t. z.] Státní zastupitelství a státní úřad bezpečnosti prozkoumají oповeď, a není-li úplná nebo dostatečná, vyzve úřad bezpečnosti vydavatele k doplnění nebo k opravě. Jinak zpraví ho o tom, že oповeď vyhovuje. V tomto případě lze ihned počíti s vydáváním. To je možné, i když do osmi dnů [podle § 19 uh. t. z. do 15 dnů] od oповědi nebo jejího doplnění nedojde vydavatele žádné vyřízení bezp. úřadu. Stala-li se za vydáváním změna v některém z uvedených bodů, jež jsou předmětem oповědi, budiž oběma jmenovaným úřadům oznámena, a to zpravidla ještě před dalším vydáváním; byla-li změna nepředvídaná, do tří dnů od dalšího vydání. Za takovou změnu sluší pokládati i vyjití t. zv. zvláštního vydání. (Nesprávně praví tudíž výnosy min. sprav. č. 9140/1870 a č. 4831/1882, že rozšiřování zvl. vydání

před uplynutím 24 hodin od předložení pov. výtisku je dovoleno jen se svolením tisk. úřadu.) Přestoupení těchto předpisů se trestá jako přestupek, vědomá nepravda jako přečin, ale jen bylo-li započato s vydáváním. Také může v takovém případě vydávání býti zastaveno až do splnění zákonných náležitostí (§§ 10 a 11 t. z.).

Přílohy časopisu tvoří součástku listu (sešitu), k němuž jsou připojeny, třeba byly vytištěny jinde, ale jen když se s ním zároveň vydávají a když se zvláště neprodávají, zejména tedy, když nelze je zvláště předplatiti. Jinak sluší je tedy pokládati za samostatnou, tedy neper. tiskovinu (§ 7 t. z.) [srov. § 3, odst. 2., uh. t. z.].

B. Zastavení vydávání časopisu podle platného práva buď slouží k vynucení splnění povinnosti nebo k zamezení dalších trestných činů (opatření předstížené). Je přípustné v těchto případech: 1. nebyla-li náležitě splněna povinnost oznámiti předem vydávání časopisu nebo změnu za vydávání nastalou (§ 11, odst. 1. a 3., t. z.), nebo nebylo-li včas vykázáno zaplacení peněžitého trestu nebo náhrady nebo nákladů uložených za příčinou vydávání časopisu (§ 1, odst. 2., tisk. nov. 1894); 2. obsahovalo-li oznámení uvedené pod č. 1 nesprávné údaje nebo byla-li jako odp. red. pojmenována osoba nezpůsobilá (§ 11, odst. 2. a 3., t. z.); 3. nebyla-li náležitě splněna povinnost uveřejnění úřední výnos, nařízení, nález nebo rozsudek, jež byly úřadem k tomu konci zaslány (§ 20, § 21, odst. 2., posl. věta, t. z., § 9 zák. tisk. ur.); 4. nebyla-li v řízení pro zločin křivého obvinění nebo pro přečiny §§ 1 až 4 zák. o ochraně cti č. 108/1933 splněna smírem převzatá nebo rozsudkem uložená povinnost uveřejnění prohlášení nebo rozsudek neb úřední opravu podle § 2 zák. tisk. ur. v časopise, v němž byla uveřejněna závadná zpráva, nebo nebyly-li včas nahrazeny útraty řízení, jejichž náhrada byla vlastníku nebo vydavateli (tiskaři nebo neper. tiskoviny) uložena nebo za které ručí (§ 9, odst. 1. a 2., § 10, odst. 4., § 13 zák. tisk. ur.); 5. byly-li obsahem časopisu v době poměrně krátké opětně spáchány některé činy trestné podle zák. ochr. rep. a je-li důvodná obava, že takové trestné činy budou obsahem téže tiskoviny dále páčány (§§ 34, 34a, 34b uved. zák.). Zastavení, a to až do splnění zákonné povinnosti, nařizuje v případě č. 1 úřad bezpečnostní, v případě č. 2 až 4 soud. V případě č. 5 soud vysloví toliko, že zastavení je přípustné; naříditi zastavení, jež soud pravoplatně uznal pří-

pustným, náleží zemskému úřadu, ale jen na určitou dobu (1, 2, 6 měsíců) a jen do určité doby (6 neb 12 měsíců od právní moci soudního výroku) podle toho, jak často časopis vychází (§ 34 zák. ochr. rep.). Další vydávání zastavené tiskoviny je přečin (§ 25 t. z., § 1, odst. 2., tisk. nov. 1894, § 34 zák. ochr. rep., § 9, odst. 3., a § 11, odst. 4., zák. tisk. ur.).

O oprávnění státního úřadu bezpečnosti zastaviti vydávání časopisu v dobách mimořádných srov. § 10 zák. o mimořádných opatřeních č. 300/1920 Sb. a § 125 zák. o obraně státu č. 131/1936 Sb. (v. část první, II).

IV. Tisková oprava (§§ 11 až 18 tisk. nov. 1933).

Podstata tiskové opravy záleží v tom, že časopis, který přinesl nějakou zprávu, je povinen na žádost úřadu nebo strany k tomu legitimovaných uveřejniti zprávu, jíž ona se opravuje (oprava vnučená). Tato instituce spočívá na zásadě, že ten, kdo byl v časopise bezdůvodně napaden, má míti právo odpověděti v témž časopise, tedy před týmž kruhem čtenářstva. Úřední oprava (rectification) byla známa již v 17. stol. Oprava soukromá (reponse) má původ svůj v právu francouzském (zák. z 25. III. 1822). U nás je tisková oprava upravena nyní tisk. novelou 1933 (jíž byla zrušena příslušná ustanovení §§ 19, 21 a 22 t. z.), takto:

1. Tiskové opravě jsou podrobeny jen časopisy.

2. Opravovati lze toliko sdělení skutková. Proti sdělením skutkovým lze stavěti v opravě opět jen sdělení skutková, t. j. uváděti skutečnosti, které opravují nebo vyvracejí skutečnosti ve zprávě obsažené. Pouhé úsudky, kritiky, polemiky, jsou z opravy vyloučeny. Oprava může se omeziti také na pouhé popření pravdivosti zprávy nebo na prohlášení, že byla pro obsah zprávy podána žádost za trestní stíhání, nebo podle okolností i na doplnění zprávy v podstatné věci neúplné.

3. Nezáleží na tom, ve které části časopisu a v jaké formě zpráva byla uveřejněna; opravovati lze tedy na př. i inserát nebo opravu. Rovněž je nerozhodné, jde-li o zprávu původní či převzatou odjinud, třeba s uvedením pramene. Pochybná je otázka, lze-li opravovati také zprávy o jednání ústavních zastupitelstev, pokud jde o pravdivost toho, co tam bylo od jednotlivých řečníků nebo jinak uvedeno. K otázce sluší přisvědčiti; neboť ta-

kové zprávy, pokud jsou pravdivé, jsou sice imunní podle § 28, posl. odst., t. z., ale v opravě nelze spatřovati pohánění k odpovědnosti ve smyslu tohoto ustanovení. Tím spíše lze opravovati zprávy o jednáních jiných veřejných sborů a soudů v uvedeném směru.

4. Právo opravy přísluší každému, koho se dotýká zpráva třeba jen nepřímo, kdo tedy má zájem na opravě. Kdo je oprávněn vykonávati za jiného právo k soukromé žalobě pro trestné činy proti cti (srov. §§ 15 a 16 zák. o ochr. cti č. 108/1933 Sb.), může také na jeho místě žádati za opravu. Není třeba ani, aby se zpráva dotýkala cti (sb. m. spr. 930), ani aby zakládala trestný čin. Také za úřední opravu, za níž platí jen oprava soudů a státních úřadů, ústavů, podniků, fondů a orgánů, má právo žádati jen úřad, jehož se zpráva dotýká; avšak jeho jménem může žádati za opravu také státní zastupitelství.

5. Oprava budiž v čele označena jako „Tisková oprava“. Ve svém úvodu má odkazovati k pojmenování a číslu časopisu, v němž byla zpráva uveřejněna, a pokud možno, i k jejímu nadpisu a na konci má býti uveden ten, kdo za opravu žádal.

6. Oprava budiž doručena odp. red-u; stačí však, byla-li doručena vydavateli nebo tiskaři. Nezdaří-li se zásilkou s opravou odp. red-u doručiti nebo odepře-li odp. red. ji přijmouti, má se za to, že bylo odepráno ji uveřejniti. Nedošla-li oprava do dvou měsíců od vydání čísla, jež obsahovalo původní zprávu, může býti odepráno ji uveřejniti.

7. Oprava budiž uveřejněna zdarma. Přesahuje-li dvojnásobek výměru původní zprávy, má opravující zaplatiti za část, která tuto výměru přesahuje, napřed poplatek podle průměrné insertní sazby v časopise obvyklé. Přesahuje-li oprava trojnásobek výměru původní zprávy, může uveřejnění opravy býti odepráno. Toliko úřední oprava může přesahovati tuto výměru; avšak v tomto případě musí býti zaplacen napřed poplatek podle výměry právě uvedené.

8. Oprava má býti uveřejněna do tří dnů od jejího dodání a zaplacení poplatků. Nevyjde-li časopis v této době, buď uveřejněna v nejbližším čísle.

9. Oprava má býti uveřejněna beze změny a bez všech vložek, ale také bez vynečávek, ve stejné části (na př. v denních zprávách, feuilletonu, v části insertní) a týměž tiskem jako zpráva, již

se oprava týká. Za změnu se nepovažuje, když oprava byla uveřejněna ve správném překladu do jazyka, v němž byla uveřejněna původní zpráva a překlad byl jako překlad označen. Zákon nepředepisuje, v jakém jazyku má oprava býti sepsána. Nemusí tedy zejména býti sepsána v témž jazyku, v němž byla uveřejněna zpráva, ale redakce může ji uveřejniti ve správném překladu do tohoto jazyka; musí ji však označiti jako překlad. Rozumí se, že není povinností uveřejniti opravu sepsanou jazykem jiným než v zemi obvyklým. K opravě úřední nesmí býti v témž čísle připojovány poznámky (platí tedy zákaz glosování).

10. Odp. red. může odepříti uveřejnění opravy kromě případů již uvedených, zejména také pro nedostatek legitimace žadatele, nevyhovuje-li formou neb obsahem zákonným předpisům, byl-li by uveřejněním opravy spáchán trestný čin nebo je-li způsob, jakým je sepsána, hrubě neslušný. Opravu nelze však odmítnouti proto, že v ní se tvrdí skutečnosti, jichž nepravdu může odpovědný redaktor dokázati. Věděl-li opravující, že oprava je nepravdivá, může se vlastník časopisu domáhati na něm zaplacení poplatku za uveřejnění opravy podle výměry výše (č. 7) uvedené a náhrady skutečné škody, která mu z uveřejnění opravy vzešla.

11. Nebyla-li soukromá oprava uveřejněna vůbec nebo tak, jak zákon ustanovuje, rozhodne o povinnosti uveřejniti opravu na žádost toho, kdo o ni žádá, v době co nejkratší okresní soud příslušný ve věcech tiskových, a to usnesením po ústním jednání, které se koná podle zásad o hlavním přelíčení. Uzná-li soud, že tu není důvod, pro který by mohlo býti uveřejnění opravy odepráno, nebo že oprava nebyla uveřejněna způsobem v zákoně předepsaným, uloží odp. red-u, aby ji uveřejnil tímto způsobem do tří dnů od prohlášení usnesení, nebo, bylo-li vydáno v nepřítomnosti odp. red-a, od jeho doručení, a nevyjde-li časopis v této době, v nejbližším čísle. Zároveň uloží soud odp. red-u na návrh žadatele náhradu útrat řízení a podle okolností pořádkovou pokutu do 1000 Kč. Uzná-li soud, že je tu důvod, pro který mohlo býti uveřejnění opravy odepráno, zamítne žádost. Byla-li však oprava odmítnuta jen pro formálně vadný obsah (v. výše č. 2), upraví ji soud za souhlasu žadatelova tak, aby vyhovovo-

vala zákonu, a uloží odp. red-u, aby ji uveřejnil v této úpravě ve lhůtě výše uvedené. Zároveň uloží v těchto případech na návrh odp. red-a žadateli náhradu útrat řízení. Proti usnesení okr. soudu je přípustná stížnost podle § 481 tr. ř. zpravidla bez odkladného účinku. Odp. red., který neučiní zadost povinnosti uveřejnění opravy, ač mu to soudem bylo uloženo, dopouští se přestupku, jenž se stíhá na žalobu veřejnou.

12. Jde-li o opravu úřední, nerozhoduje soud o povinnosti uveřejnění opravy ve zvláštním řízení, nýbrž přestupek je tu spáchán již tím, že zasláná úřední oprava byla bezdůvodně odmítnuta nebo nebyla uveřejněna způsobem, jejž zákon předpisuje; soud pak rozhodne v trestním řízení o povinnosti uveřejnění opravy zvláštním usnesením, nehledě na výsledek trestního řízení. Může tedy tato povinnost býti vyslovena, i když rozsudek je zprošťující.

13. Nebyla-li oprava úřední nebo soukromá uveřejněna, jak bylo soudem uloženo, nařídí soud na návrh toho, kdo za opravu žádal, aby veškerá čísla časopisu, která budou vydána po uplynutí lhůty k uveřejnění, byla státním bezpečnostním úřadem prozatímně zabavena, dokud nebude tomuto úřadu prokázáno, že oprava byla uveřejněna způsobem, jejž zákon předpisuje. Stížnost proti tomuto opatření nemá odkladného účinku. Zabavení budiž na žádost vydavatele neb odp. red-a zrušeno, jakmile prokáže, že oprava byla uveřejněna.

14. Přestal-li časopis, v němž oprava měla býti uveřejněna, vycházeti, může soud na návrh toho, kdo za opravu žádal, přiznati mu usnesením právo uveřejnění opravy na náklad vydavatele a vlastníka časopisu v jednom nebo v několika jiných časopisech, které soud zároveň určí.

15. Ustanovení o úřední opravě platí (s některými výhodami, pokud jde o obsah i přípustný rozsah opravy) též o opravách, za jejichž uveřejnění požádá prezident republiky, jeho náměstek, předseda nebo člen vlády nebo některý z úřadů povoláný k obstarávání jejich věcí. Zvláštní případ úřední opravy uvádí zák. tisk. ur. (§§ 2, 8 a 9).

V. Povinné uveřejňování úředních vyhlášek a vládních projevů. (§§ 20, 22 a 39 t. z., §§ 17a, 17b, 18 t. nov. 1933.)

I. Úřední vyhlášky. 1. Časopisy, které přijímají oznámení (inzeráty), jsou na žádost úřadu povinny uveřejniti úřední oznámení (výnosy) za obvyklé poplatky

insertní. 2. Bylo-li soudem zavedeno trestní řízení pro obsah časopisu, může soud na žádost žalobce (i soukromého) naříditi, aby bylo v tomto časopisu uveřejněno nařízení, opatření nebo nález, které byly v tomto řízení (i objektivním sb. víd. 2363) vydány. Uveřejnění musí se státi bezplatně, a to na první straně nejbližšího čísla nebo sešitu. 3. Byl-li někdo odsouzen pro trestný čin spáchaný o obsahem tiskoviny (i neper.), může soud na návrh žalobce (i soukromého) naříditi v odsuzujícím rozsudku jeho uveřejnění. Zároveň určí čas i způsob uveřejnění a také tiskoviny, ve kterých se má státi. Ve všech třech případech se musí uveřejnění státi bez všelikých změn a vsuvek; také platí zákaz glosování stejně jako při úřední opravě. Porušení těchto zákazů se trestá jako přestupek, stejně i odepření povinného uveřejnění.

II. Vládní projevy. Politické časopisy vydávané aspoň třikrát týdně jsou povinny uveřejniti zdarma projev, který v oboru své působnosti učinili někteří ústavní činitelové, totiž prezident republiky, jeho náměstek, vláda nebo jménem vlády její předseda nebo člen, a jenž byl časopisu v předepsané formě dodán k uveřejnění. Jinak platí tu v podstatě totéž jako o úřední opravě (v. výše IV).

VI. Omezení rozšiřování tiskoviny.

Rozšiřování tiskoviny (o pojmu jeho v. výše v části první, VI) je podrobeno rozmanitým omezením. Tato omezení stanoví jednak přímo zákon sám, jednak je oprávněn k takovým omezením soud (zákaz dalšího rozšiřování, v. níže část třetí, IV), nebo úřad správní.

A. Knihkupecký obchod s tiskovinami, t. j. jejich prodej v pevných stáncích — na rozdíl od obchodu s tiskovinami letmo provozovaného (fliegenderBuchhandel) či kolportáže (v. níže č. 4) — náleží k živnostem koncesovaným. Zemský úřad politický může však povolit jednotlivým osobám (bez koncese knihkupecké) do odvolání prodej časopisů v určitém okresu a (státní) místní úřad bezpečnostní může týmž způsobem povolit prodej školních knih, kalendářů, obrazů svatých, modliteb a modlitebních knih. Takové povolení k prodeji tuzemských časopisů nemůže býti odepřeno tomu, kdo je podle živnostenského řádu oprávněn samostatně provozovati svobodnou živnost. Ten, kdo spis — sám nebo s pomocí jiných — sepsal (autor), je oprávněn prodávati jej na vlastní účet ve svém obydlí nebo v jiné místnosti

k tomu výlučně určené a předem bezpečnostnímu úřadu oznámené (§ 15 živn. řádu, § 13 t. z., § 2 tisk. nov. 1894). Viz heslo: Živnostenské právo. Osoby oprávněné k prodeji tiskovin mohou k tomu užítí i automatů; toliko má seznam tiskovin k prodeji ustanovených býti okresním úřadem schválen a na automatě zjevně uveden (§ 3 tisk. nov. 1894, nař. č. 186/1929 Sb.).

B. Sbírání objednávek (předplatitelů a upisovatelů) je dovoleno jen s písemným povolením bezpečnostního úřadu (§ 23, odst. 1., t. z.); volno je však donášeti předplacené nebo objednané tiskoviny předplatitelům neb objednatelům (viz níže pod D).

C. Vyvěšování a vystavování tiskovin na ulicích nebo na jiných veřejných místech vyžaduje zvláštního povolení bezpečnostního úřadu. To se však nevztahuje na tiskoviny povahy čistě místní nebo živnostenské (na př. návěští o divadelních představeních a jiných veřejných zábavách, nájmech, prodejkách a pod.). Avšak i taková návěští mohou se přibíjeti toliko na místech úřadem k tomu ustanovených (§ 23, odst. 2. až 4., t. z.). Přestoupení těchto ustanovení je — stejně jako přestoupení předpisu uvedeného pod B — přestupkem (§ 23, odst. 4 t. z.).

D. Kolportáž. Kolportáží se rozumí bezplatné rozdělení nebo prodávání tiskovin dům od domu, na veřejných místech a ve veřejných místnostech. Za kolportáž se nepokládá donášení předplacených neb objednaných tiskovin předplatitelům neb objednatelům a neplatí tudíž pro ně omezení níže uvedená. Rovněž neplatí tato omezení pro tiskoviny zproštěné podle § 9, odst. 2., t. z., povinných údajů. T. z. 1862 (§ 23, odst. 1.) zakazoval kolportáž naprosto. Po převratu byla kolportáž přes formálně platný zákonný zákaz mlčky trpěna. Podle tisk nov. 1933 je kolportáž v zásadě dovolena, ovšem toliko s některými dosti závažnými omezeními:

1. Zakázána je kolportáž tiskovin neperiodických, které přesahují jeden tiskový arch nebo které sice nepřesahují tuto míru, ale tvoří celek o sobě (na př. díla vycházející po sešitech, v. část první, IV). 2. Zakázáno je kolportovati tiskoviny, které nejsou opatřeny povinnými údaji podle § 9 t. z. 3. Zakázána může býti správními úřady kolportáž tiskovin závadného obsahu, totiž: a) tiskovin podvracujících nebo hanobících samostatnost, ústavní jednotnost, celistvost, demokraticko-repu-

blikánskou státní formu nebo demokratický řád Čsl. republiky nebo hrubě urážejících stud, b) ohrožujících veřejný klid a pořádek, c) časopisů uveřejňujících zprávy, články nebo vyobrazení povahy uvedené v § 18b, odst. 1., tisk. nov. 1933. Pokud jde o tiskoviny uvedené pod č. 3 (vyjímajíc tiskoviny ohrožující veřejný klid a pořádek), může býti zakázáno také rozšiřovati je v místnostech a stáncích, v nichž se prodávají tabákové výrobky, poštovní ceniny nebo kolký, jakož i v místnostech a stáncích, umístěných v budovách sloužících veřejné dopravě (na nádražích a pod.). Pokud však jde o tiskoviny uvedené pod b), je tento zákaz jakož i zákaz kolportáže možný toliko do 30. VI. 1938 (zák. č. 172/1936 Sb.). 4. Kolportovati smějí jen osoby, které dokonaly 16. rok svého věku a jsou opatřeny všeobecnou občanskou legitimací nebo jiným průkazem totožnosti. Po 21. hodině není dovolena kolportáž osobám nezletilým. Kolportovati nesmí, kdo je stížen nakažlivou nemocí, pro niž platí ohlašovací povinnost, nebo nakažlivou nemocí kožní. 5. Omezena je kolportáž ve školních a vojenských ubikacích a v nejbližším okolí jejich. 6. Kdo má právo rozhodovati o přístupu do místnosti obecně přístupné, může v ní kolportáž zakázati. Zakázal-li kolportáž některé tiskoviny politické, platí tento zákaz pro politické tiskoviny všechny. 7. Při kolportáži není dovoleno vyvolávati obsah tiskoviny způsobem rušícím veřejný klid a pořádek, urážejícím mravnost nebo zkrucujícím obsah tiskopisu. 8. Na každém kolportovaném tiskopise vydaném v Čsl. republice musí býti zřetelně vyznačena ve zdejší měně jeho cena v drobném prodeji. Kdo přestoupí zákazy uvedené pod č. 3, dopouští se přestupku trestného soudem. Porušení ostatních výše uvedených zákazů nebo omezení kolportáže se trestá jako přestupek správní. Tiskoviny, o něž jde, mají býti zabaveny a prohlášeny za propadlé.

E. Odnětí dopravy a dopravních i sazebních výhod správním úřadem je podle § 4b) a § 10 tisk. nov. 1933, (srov. nař. č. 72/1933 a nař. č. 175/1936 Sb.) možné proti tiskovinám závadného obsahu, u nichž se připouští zákaz kolportáže [v. výše u kolportáže, D., č. 3a) až c)], a to: Neper. tiskovinám toho druhu, vydaným v Čsl. republice, mohou býti odňaty právo dopravy poštou a po železnici vůbec anebo dopravní a sazební výhody při této dopravě. Toto opatření může býti učiněno

nejdéle na dobu dvou let proti tuzemskému časopisu, uznal-li tr. soud v době poměrně krátké opětovně, že jeho obsahem byl spáchan tr. čin uvedené povahy. Neper. tiskovině povahy uvedené pod D. č. 3a) a b) vydané v cizině může ministerstvo vnitra odníti právo dopravy poštou a po železnici nebo zakázati její rozšiřování vůbec. Jde-li o časopis vydávaný v cizině, může tak učiniti ministerstvo vnitra v dohodě s ministerstvem zahraničních věcí, ale toliko nejdéle na dobu dvou let. Tiskovina, jejíž rozšiřování bylo takto zakázáno, nesmí býti do Čsl. republiky vůbec dovážena, ani tu jakýmkoliv způsobem dopravována. Přestoupení takovéhoho zákazu dovozu, dopravy nebo rozšiřování cizozemské tiskoviny se trestá jako přečin. Při opětovném přestoupení zákazu může býti vyslovena ztráta živnostenského oprávnění. Tiskoviny proti zakazu dovezené, dopravené nebo rozšiřované buďtež vždy zabaveny a prohlášeny za propadlé (§ 18 tisk. nov. 1933). Další případ odnětí dopravních a sazebních výhod časopisu obsahuje § 14 zák. tisk. ur. O oprávnění státní správy podrobiti za branné pohotovosti státu dovoz, dopravu a rozšiřování tiskoviny z ciziny zvláštním omezením nebo podmínkám anebo je zakázati srov. § 125 zák. o obraně státu č. 131/1936 (v. část první, II).

F. Tiskoviny ohrožující mládež (§§ 5 až 9 a 18 tisk. nov. 1933, prov. nař. č. 229/1934 Sb.). Je-li zjevné, že některá tiskovina je s to, aby vážně ohrozila přirozený pohlavní vývoj nebo pohlavní život mládeže neb aby vážně rozvracela její mravní vývoj tím, že v ní budí sklon ke zločinnosti nebo k surovosti, zakáže se její rozšiřování mezi osobami mladšími než 18 let. Taková tiskovina nesmí býti osobám mladším než 18 let žádným způsobem činěna přístupnou (porušení zákazu je přestupkem podle § 18, odst. 2., č. 2 a 3, tisk. nov. 1933). Kolportovati takovou tiskovinu, sbíratí objednávky na ni, jakož i prodávati ji automaty je vůbec zakázáno. Vydati takový zákaz je oprávněno MŠANO., ale toliko na návrh některého úřadu, korporace neb organizace, pečující o mládež nebo výchovu lidu, jimž bude právo to příznáno vládním nařízením, jestliže na tento návrh přistoupí po předepsaném řízení sbor, který pro tento účel bude u MŠANO. zřízen. Jde-li o tiskopis neperiodický, nepřesahující jeden tiskový arch, může zemský úřad, v jehož obvodě je rozšiřován, vydati zákaz zatačinný. Jde-li o časopis nebo sbírku samo-

statných děl, může MŠANO. po předcházející pohrůžce vydati takový zákaz na návrh sboru výše uvedeného, i pokud jde o čísla nebo díla budoucí, určíc zároveň dobu, po kterou potrvá.

Část třetí.

Tiskové právo trestní.

I. Pojem a rozdělení tiskových deliktů.

Tiskový delikt (t. d.) v širším smyslu je každé přestoupení trestních norem, které bylo spácháno tiskovinou, a to ať jejím obsahem, ať jiným způsobem za příčinou jejího zhotovení, vydání nebo rozšiřování. (V užším smyslu doktriny bývají tímto výrazem nazývány toliko t. d-y obsahové.) Rozeznávají sluší: 1. Tiskové delikty pořádkové (policejní, formální), t. j. přestoupení zvláštních předpisů zákonů o tisku daných na udržení pořádku ve věcech tiskových (v. část druhou t. p. policejní). (Výpočet jich viz v mém Tr. právu hmotném, s. 257 d; většina jich je uvedena zde na příslušných místech.) 2. Tiskové delikty obsahové (t. d-y katexochén), t. j. obecné delikty, spáchané obsahem tiskoviny. Toto rozlišování má důležitý význam, neboť pro t. d-y obsahové platí zvláštní ustanovení jak práva hmotného (zejména o odpovědnosti, o promlčení, o zakazu rozšiřování), tak i práva procesního (věcná i místní příslušnost, obj. nález, obj. řízení).

Pochybné je, zda trestná uveřejnění (výpočet jich viz v mém Tr. právu hmotném, dodatky ke str. 260 a 261) jsou trestnými činy obsahovými (srov. o tom mé Delikty tiskové, str. 98 d). Tato otázka má význam zejména, pokud tyto činy jsou přečiny (jako uveřejnění uvedená v čl. VII a VIII zák. č. 8/1863 ř. z. a v § 60 zák. o tr. soudnictví nad mládeží č. 48/1931); neboť, pokládáme-li je za spáchané obsahem tiskoviny, náleží podle čl. VI uv. z. k tr. ř. před soudy porotní. (Tak nyní sb. n. s. 1752 = sb. m. spr. 377, na rozdíl od býv. rak. judikatury, viz sb. víd. 1742, 1732, 2034, 2073, 2521, stojící na stanovisku opačném.)

II. Tisková odpovědnost.

A. Zásada odpovědnosti obecné. Na rozdíl od jiných zákonodárství přijavších zvláštní systémy tisk. odpovědnosti (gérant responsable franc. práva, odp. red. podle § 20 něm. t. z., belgický systém odpovědnosti postupné a výlučné, spojený s institucí zvanou „nominatio auctoris“, přijatý v podstatě v §§ 32 až 37 uh. t. z.) uznává naše t. p. zásadu, že obecná usta-

novení o odpovědnosti platí také ve věcech tiskových, a to pro obsahové delikty výslovně (§ 28, odst. 1., t. z.), pro delikty pořádkové mlčky, nemajíc žádného zvláštního ustanovení v té příčině. Podle zásad obecného práva sluší tudíž posuzovati také činnost všech osob, které měly účast na zhotovení a rozšíření tiskoviny (§ 28, odst. 2., t. z., §§ 7 a 239 tr. z.), zejména řešiti i otázku, kterou z těchto osob je pokládati za pachatele a kterou za účastníka (návodce, pomocníka). Výjimku neobsahuje ani § 10 tr. z., jenž praví, že trestnost se počíná u spisovatele (překladaatele), vydavatele, redaktora a nakladatele odevzdáním díla do tisku, pokud jde o ostatní vinníky (zejména tedy tiskaře a rozšiřovatele), počátkem jejich spolupůsobení; neboť tím zákon nestanoví hranici mezi pokusem a činem dokonaným, nýbrž hranici mezi pokusem a beztrestným jednáním přípravným. Také ustanovení § 28, odst. 3., t. z., podle něhož nezbavuje odpovědnosti ohrazení připojené k závadné zprávě, kterým se odmítá odpovědnost, není úchylkou, neboť se rozumí samo sebou.

B. Úchylky od zásady odpovědnosti obecné. Zásada odpovědnosti obecné není v našem právu provedena do důsledků, nýbrž je prolomena v několika směrech:

1. Tisková nedbalost. Tato instituce se zakládá na úvaze, že některé osoby zúčastněné při zhotovení, vydání, nebo rozšíření tiskopisu, nelze-li jim přičítati úmyslné spáchání trestného činu obsahem tiskopisu, možno přece poháněti k odpovědnosti proto, že zanedbaly opatrnost, k níž byly povinny, a tím umožnily, že tiskovina s trestným obsahem byla vydána a rozšířena. Podle čl. III tisk. nov. 1868 mohou, zakládá-li obsah tiskoviny zločin nebo přečin, býti poháněny k odpovědnosti za tiskovou nedbalost (zanedbání povinné péče) podle okolností tyto osoby zúčastněné na vydání tiskoviny. a) Odpovědný redaktor časopisu je odpovědný za zanedbání pozornosti, které, kdyby byl podle povinnosti užil, nebyla by závadná zpráva přijata do tiskoviny. Tím ukládá se odp. red. povinnost, „inhibitivní činnosti kontrolní“ ve směru trestním, která však nesahá dále, než aby odp. red. učinil v té příčině vše, co lze žádati od svědomitého odpovědného redaktora podle pravidelného běhu redakčních prací, hledíc k ustáleným v časopisectvu zvyklostem vůbec, i také hledíc k zvláštním poměrům jednotlivého listu, pokud z normálních mezí

nevybočují (srov. Miříčka, Sborník věd právních a státních, VII, 91 d: O pojmu odp. redaktora). [§ 34 uh. vylučuje odpovědnost odp. red-a za inseráty.] b) Nakladatel neperiodické tiskoviny je odpovědný za opominutí povinné péče, nemůže-li při svém prvním soudním výsledku pojmenovati a prokázati spisovatele nebo vydavatele, který v době převzetí nákladu se zdržoval v tuzemsku. c) Tiskař tiskoviny (per. i neper.) propadá trestu za tiskovou nedbalost, nebyly-li zachovány předpisy § 9 nebo § 17 (správně místo § 9 a § 17), t. j. nejsou-li na tiskovinu povinné údaje nebo nebyly-li povinné výtisky tiskovým úřadům včas předloženy. d) Konečně pak rozšiřovatel tiskoviny je odpovědný za tiskovou nedbalost za podmínek uvedených ve čl. III, č. 3, tisk. nov. 1868. Ve všech uvedených případech nastává odpovědnost teprve, když bylo započato s rozšiřováním tiskoviny. Zanedbání povinné péče je přestupkem; jde-li však o některý zločin nebo přečin uvedený v § 42 zák. ochr. rep., je přečinem. Tisková nedbalost není trestná, stanoví-li zákon výslovně, že osoby odpovědné podle tiskového zákona nejsou v určitém případě povinny zkoumati pravdivost publikace (srov. § 15 zák. o vál. lichvě č. 568/1919 a § 28 zák. o nekalé soutěži č. 111/1927). Tisková nedbalost není snad kulposním spácháním deliktu obsahového, nýbrž zvláštní delikt tiskového práva. Ponevadž však předmětem ochrany je též právní statek jako u deliktu obsahového, je dána totožnost děje a tudíž i možnost subsumce činu, jež žaloba kvalifikuje jako delikt obsahový, pod normu o tisk. nedbalosti.

2. Pravdivé zprávy o veřejných jednáních N. S. nezakládají trestní odpovědnosti (§ 28, posl. odst., t. z.). Toto ustanovení se vztahuje nejen na zprávy tiskem, nýbrž i na sdělení písemná a ústní (sporné); neplatí však o jednáních neveřejných, zejména o jednáních výborů a komisí (srov. § 27 jednacích řádů obou sněmoven, daných zákony č. 325/1920 a č. 236/1920; k tomu sb. víd. 3981). Rovněž se uvedené ustanovení nevztahuje na projevy ukládající o republiku, ohrožující bezpečnost státu nebo hrubě urážlivé, na projevy vybízející k těmto trestným činům nebo činy takové schvalující, které, byvše z tohoto důvodu usnesením předsednictva vyloučeny ze sněmovních spisů tiskem rozdávaných, se nestaly vůbec předmětem veřejného jednání některé sněmovny (§ 9,

odst. 1., lit. m, změněný usneseními obou sněmoven č. 90 a 91 r. 1933 Sb., §§ 67 a 68 uved. jednacích řádů). Důvodem beztrestnosti je sociální účel takových zpráv, totiž informování veřejnosti o činnosti uvedených sborů. Proto je vyloučeno i řízení objektivní podle § 493 tr. ř. (sb. víd. 452). Z formy i obsahu zprávy musí však býti patrné, že je to skutečně sdělení o jednání zákonodárného sboru (sb. víd. 4061, 4145, sb. n. s. 3038) (§ 44 uh. t. z. stanoví stejné privilegium i pro zprávy o veřejném jednání jiných zákonem vytvořených korporací. V zemích České a Moravskoslezské sluší takové zprávy, tedy i zprávy ze soudní síně posuzovati podle obecných ustanovení.)

3. Ručení za tresty peněžité.

a) Za peněžitý trest, k němuž byl odsouzen odpovědný správce tiskárny pro zanedbání povinnosti uložené tiskaři tiskovým zákonem, ručí majitel živnosti tiskařské (§ 5 t. z.).

b) Vlastník a vydavatel časopisu, jehož obsahem byl spáchán zločin křivého obvinění nebo přečin podle §§ 1 až 4 zák. o ochraně cti č. 108/1933 nebo přečin nebo přestupek zanedbání povinné péče hledíc k těmto tr. činům, ručí rukou společnou a nerozdílnou za tresty na penězích a za náhradu nákladů trestního řízení, uložené jednomu z nich neb odp. red-u. Toto ručení se vztahuje také na útraty trestního řízení, k jichž náhradě se některá z uvedených osob směrem zavázala. Jde-li o tiskovinu neperiodickou, ručí místo vlastníka a vydavatele tiskař a jeho odpovědný zástupce (§§ 10 a 13 zák. tisk. ur.) [srov. §§ 40 a 42 uh. t. z.].

4. Úchytky podle zák. tisk. ur. Jde-li o zločin křivého obvinění podle § 209 tr. z. neb o některý přečin proti cti podle §§ 1 až 4 zák. o ochraně cti č. 108/1933, spáchané obsahem tiskoviny, platí tyto úchytky: a) Může-li původce nebo, je-li jich více, aspoň jeden z nich býti ihned stíhán a postaven před tuzemský soud, lze z osob, jež spolupůsobily při redakci, vydání tisku nebo při obvyklém rozšiřování tiskoviny, nejsou-li původci, stíhati jediné odp. red-a nebo, jde-li o časopis, nakladatele (vydavatele), a není-li znám, tiskaře (jeho odpovědného zástupce). Pochází-li závadná zpráva od státního úřadu a je-li věrně, jak úřadem byla vydána, otištěna a pramen uveden, nelze pro její obsah stíhati osoby, jež spolupůsobily při redakci, vydání, tisku nebo při obvyklém rozšiřování tiskoviny, nejsou-li původci (§§ 1 a 2 zák. tisk. ur. O pojmu

původce v. § 1, odst. 3.). b) Přestupku zanedbání povinné péče se může dopustiti toliko odp. red., jde-li o časopis, nakladatel (vydavatel) a není-li znám, tiskař (jeho odpovědný zástupce) (§§ 4 a 13 uved. z.). c) Zahájením trestního řízení proti kterékoli odpovědné osobě se staví promlčení proti všem ostatním až do dne, kdy toto trestní řízení bylo pravoplatně skončeno nebo přerušeno (§ 6 uved. z.). O ostatních úchytkách byla na příslušných místech řeč.

III. Tiskové promlčení.

Zákon obsahuje o promlčení tiskových deliktů ustanovení pro vinníka celkem příznivější. Podle §§ 27 a 40 t. z. platí totiž pro delikty tiskové (také pro tiskovou nedbalost) tyto úchytky: 1. Tiskové delikty se promlčují ve lhůtě šestiměsíční, počítané od spáchání trestného činu (u deliktů obsahových a zanedbání povinné péče od té doby, kdy tiskopis vyšel nebo kdy se počalo jeho rozšiřování v tuzemsku). Ostatních podmínek promlčení není potřebí. 2. Zavedením trestního řízení pro obsahový delikt proti některému spoluvinníku se přerušuje promlčení také proti ostatním spoluvinníkům. 3. Promlčení obsahových deliktů se staví, pokud trestní stíhání není možné pro překážky ať faktické, ať právní. 4. Jsou-li obecné zásady pro vinníka příznivější, jest užití těchto zásad.

Od lhůty promlčení sluší rozeznávat i lhůtu žalobní. Tu platí i pro tiskové delikty obecné ustanovení § 530 tr. z., podle něhož žalobní právo osoby oprávněné k žalobě soukromě zaniká uplynutím šesti týdnů od té doby, kdy se dověděla o trestném činu a osobě vinníkově. Toliko u přečinů proti cti podle §§ 1 až 4 zák. č. 108/1933 je tato lhůta dvouměsíční (§ 17 tohoto zák.).

IV. Zvláštní tresty t. p-a.

1. Zákaz dalšího rozšiřování je přípustný proti tiskovině ať per. ať neper., v jejímž obsahu byl shledán trestný čin. Jde-li o zločin, je zákaz obligatorní, jde-li o přečin nebo přestupek, jen fakultativní (§ 36 t. z.). Tento zákaz má nebo může vysloviti soud také v nálezu nebo řízení objektivním (§§ 492 a 493 tr. ř.). Rozšiřování zakázané tiskoviny neb uveřejňování jejího obsahu tiskem je přečin (§ 24 t. z.). 2. Zastavení časopisu (v. část druhou, III). 3. Zničení tiskoviny (buď zcela neb z části) může soud naříditi, vyslovil-li zákaz rozšiřování; v témž případě může také naříditi, aby rozmnožovací nástroje byly zničeny nebo učiněny neupotřebitelnými, na

př. rozmetáním sazby (§ 37 t. z.). 4. Propadnutí tiskovin rozšiřovaných proti ustanovením zákona nařizuje § 23 t. z. a § 18, odst. 4., tisk. nov. 1933. 5. Odnětí dopravy a dopravních i sazebních výhod (v. část druhou, VI, E.). 6. Uveřejnění rozsudku, jímž někdo byl odsouzen pro tiskový delikt obsahový může soud naříditi na návrh strany na útraty odsouzeného, při čemž určí, kdy a jak se uveřejnění má státi (§ 39 t. z.). Zvláštní ustanovení o uveřejnění obsahuje § 7 zák. tisk. ur. Opatření uvedená pod č. 1—5 mají zároveň nebo výhradně povahu opatření předstižných.

Část čtvrtá.

Tiskové právo procesní.

O trestním řízení pro trestné činy spáchané tiskovinami (ať obsahové, ať pořádkové) platí obecné zásady trestního řádu, pokud zákon nemá ustanovení zvláštních (§ 483). Taková ustanovení zvláštní obsahuje 27. hlava tr. ř., zák. tisk. ur. a zák. o ochraně cti č. 108/1933. Týkají se 1. soudní příslušnosti věcné i místní, 2. prozatímného zabavení, 3. řízení a nálezu objektivního a 4. řízení o tiskových urážkách.

Některá zákonodárství obsahují zvláštní ustanovení na ochranu tajemství redakčního, opravňující redaktory a někdy i nakladatele, tiskaře a technický personál časopisu za určitých podmínek odepřítí svědectví o osobě pisatele nebo zasílatele zprávy trestného obsahu (srov. na př. § 53 něm. tr. ř. doplněný zák. z 27. XII. 1926 ř. z., I, s. 529). Naše právo neobsahuje takové zvláštní normy a mohla by tudíž taková osoba odepřítí svědectví toliko podle obecného ustanovení § 153 tr. ř., totiž když by jí způsobilo přímou a značnou škodu majetkovou neb když by bylo jí neb osobě jí blízké (§ 152, č. 1, tr. ř.) k hanbě; tedy zejména, když by sebe nebo takovou osobu svou výpovědí vydala v nebezpečí trestního stíhání. V případech důležitých mohla by však i přesto, že tu je některá uvedená okolnost, k svědectví býti přidržena.

I. Příslušnost ve věcech tiskových.

Podle čl. VI A. uvoz. zák. k tr. ř. náležejí zločiny a přečiny spáchané obsahem tiskoviny k příslušnosti porotních soudů. Z této zásady platí tyto výjimky:

1. Zločiny a přečiny proti zák. ochr. rep., které jsou podle § 36 tohoto zákona přikázány soudům krajským, náleží před tyto soudy, i když byly spáchany obsahem tisko-

viny. Jsou to zejména: urážka presidenta republiky (§ 11), rušení obecného míru (§§ 14 a 14a), výzva k neplnění zákonných povinností nebo k trestným činům (§ 15), schvalování trestných činů (§ 16), šíření nepravdivých zpráv (§ 18), nedovolené zpravodajství (§ 23), zanedbání povinné péče (§ 42). 2. Zločin křivého obvinění (§ 209 tr. z.) a přečiny proti cti podle §§ 1 až 4 zák. o ochraně cti č. 108/1933 Sb. náležejí, byly-li spáchany obsahem tiskoviny, ku příslušnosti soudů krajských jako soudů kmetských (§ 16 zák. tisk. ur.). 3. Přečiny proti zákonu o nekalé soutěži č. 111/1927 Sb. náležejí ku příslušnosti soudů krajských, i když byly spáchany tiskem (§ 34 uved. zák.). 4. Přečin uvedený v § 109, odst. 2., zák. o příjímých daních č. 76/1927 Sb. ve znění vyhlášky č. 227/1936 Sb. (zneužití daňových zápisů spáchané obsahem tiskoviny) náleží ku příslušnosti krajských soudů (§ 210 uved. zák.).

Řízení pro tiskové přestupky (obsahové i pořádkové) je vyhrazeno okresním soudům v sídle krajského soudu (§ 485 tr. ř.). Toliko pro přestupek zanedbání povinné péče odp. red-em, hledíc na zločin křivého obvinění podle § 209 tr. z. a na přečiny proti cti podle §§ 1 až 4 zák. o ochraně cti č. 108/1933 Sb., náleží konati trestní řízení v první stolici krajskému soudu samému, o odvolání pak rozhoduje vrchní soud (§§ 4 a 16 z. t. ur.).

Za místo spáchaného činu u tiskových deliktů obsahových se pokládá místo, kde tiskovina byla vytištěna, a není-li známo nebo leží-li v cizině, tedy místo, kde byla rozšiřována (§ 486 tr. ř.). Jinak platí také u deliktů tiskových ostatní obecné důvody místní příslušnosti (§§ 52 násl. tr. ř.).

II. Prozatímné zabavení.

Obecná ustanovení trestního řádu o zabavení (§ 143 násl.) se vztahují sice také na tiskoviny; to znamená, že i tiskovina může podle těchto ustanovení býti zabavena, je-li to důležité pro trestní řízení, t. j. pro důkaz nebo pro výkon rozsudku. Jde-li však o delikt tiskový, ať obsahový, ať pořádkový, platí o zabavení zvláštní ustanovení §§ 487 až 491 tr. ř. (Podle ustanovení čl. II., odst. 4., zák. č. 168/1922 Sb., platného podle zák. č. 315/1936 Sb. do konce r. 1939, platí tato ustanovení ve znění přílohy k zákonu č. 168/1922 také pro Sl. P. R. s omezením na delikty obsahové). Jsou to tato ustanovení:

1. Aby bylo zamezeno rozšiřování tiskoviny, již byl spáchan trestný čin, a zajištěn

již předem co nejučinnější výkon soudního nálezu nařizujícího její propadnutí nebo zničení, dává zákon státnímu zástupci a úřadům bezpečnostním právo, aby zařídili prozatímné zabavení takové tiskoviny i bez rozkazu soudu a také ještě před zavedením trestního řízení; avšak platnost takového zabavení závisí na soudním potvrzení, za které musí v každém případě býti žádáno. Takové prozatímné zabavení vykonává úřad bezpečnostní (zabavení policejní), a to buď z vlastního podnětu nebo na příkaz státního zástupce. Podmínkou zabavení je, že tiskovina buď byla vydána nebo rozšiřována s porušením ustanovení zákona tiskového (delikt pořádkový), nebo že jest obsahem taková, již sluší stíhati v zájmu veřejném, t. j., že jí byl spáchán obsahový delikt veřejnožalobný a že v prospěchu veřejném jeví se býti žádoucím, aby rozšiřování tiskoviny bylo zamezeno. Zabavení se vztahuje na všechny výtisky určené k rozšiřování, ať se nacházejí kdekoliv; vyňaty jsou tedy ty, které přešly do soukromého držení k vlastní potřebě (§ 37, odst. 2., t. z.). Jde-li o tuzemský časopis, budiž při výkonu zabavení straně postižené oznámen důvod jeho, a bylo-li nařízeno pro delikt obsahový, budiž jí označen závadný článek nebo závadné místo. Tím ovšem není vyloučeno stíhání pro jiná místa. Oddělitelné části tiskoviny (na př. přílohy), které neobsahují nic trestného, se mají ze zabavení vyloučiti (§ 5 tisk. nov. 1894). O provedeném zabavení má býti podána zpráva státnímu zástupci u příslušného soudu do 24 hodin.

2. Státní zástupce má do (nepropadné) lhůty tří dnů od té doby, kdy mu byla podána zpráva o provedeném zabavení, buď zabavení zrušiti neb učiniti příslušnému soudu návrh na jeho potvrzení. Příslušným soudem je, jde-li o přestupek, okresní soud v sídle soudu krajského, jinak krajský soud, a to také, jde-li o zločin nebo přečin náležející před soud porotní. Soud má do lhůty tří dnů (rovněž nepropadné) vysloviti buď potvrzení nebo zrušení zabavení. Bylo-li zabavení soudem potvrzeno, zůstává v platnosti až do konečného rozhodnutí ve věci hlavní. Bylo-li zabavení soudem zrušeno, přísluší státnímu zástupci právo stížnosti. Nebylo-li rozhodnuto soudem o zabavení do osmi dnů po provedení jeho, zabavení pomíjí. Do osmi dnů od té doby, kdy zabavení bylo soudem potvrzeno, má státní zástupce, ačli tak neučinil již dříve, než bylo potvrzeno zabavení

tiskoviny, dáti podnět k zavedení řízení ve věci hlavní, t. j. navrhnouti zavedení přípravného vyšetřování nebo řízení objektivního (viz níže III) nebo podati spis obžalovací, jinak zabavení pomíjí.

3. Byl-li obsahem tiskoviny spáchán trestný čin soukromožalobný, může toliko soud na návrh soukromého žalobce naříditi prozatímné zabavení tiskoviny. Podmínkou je, že žalobce podal zároveň s tímto návrhem nebo již dříve žádost za trestní stíhání. Zamítne-li soud návrh, přísluší soukromému žalobci právo stížnosti. Bylo-li návrhu vyhověno, nepřisluší nikomu právo stížnosti, nýbrž zabavení zůstane v platnosti až do konečného rozhodnutí ve věci hlavní.

4. Náhrada za neoprávněné zabavení (§ 491 tr. ř., § 4 tisk. nov. 1894). Pominulo-li prozatímné zabavení, vykonané úřadem bezpečnostním o své újmě nebo k příkazu státního zástupce, nedodržením jedné z propadných osmidenních lhůt výše (č. 2) uvedených, má býti majetková škoda zabavením způsobená (nikoli ušlý zisk) nahrazena poškozenému státem. Jinak přísluší náhrada jen, nebylo-li zabavení uznáno za ospravedlněné v následujícím řízení, ať subjektivním, ať objektivním. Oprávněn žádati za náhradu je každý, kdo zabavením byl poškozen. Na oprávněném jest, aby se domáhal svého práva v propadné lhůtě 14 dnů u příslušného (tiskového) soudu a aby prokázal škodu i její výši. Soud rozhodne vyslechna prve státního zástupce. Proti rozhodnutí přísluší oběma stranám stížnost do osmi dnů.

III. Objektivní řízení a objektivní nález (§ 492 až 494 tr. ř.).

1. Zakládá-li obsah tiskoviny trestný čin (ať zločin, přečin nebo přestupek), může státní zástupce i v tom případě, když pro tento čin nestíhá určitou osobu, žádati, aby soud o tom rozhodl nálezem. Návrh ten má státní zástupce učiniti jen, žádá-li toho zájem veřejný. Právo objektivního stíhání přísluší pouze státnímu zástupci (nikoli též soukromému žalobci) a vztahuje se jen na delikty veřejnožalobné, a to i takové, k jichž subjektivnímu stíhání je třeba zmocnění. Návrh budiž podán u příslušného soudu, jímž je soud krajský, a to i když jde o trestný čin porotní, nebo jde-li o přestupek, soud okresní. Soud rozhodne o návrhu v sedění neveřejném, vyslechna státního zástupce, usnesením (nálezem), jímž vysloví, že obsah tiskopisu zakládá trestný čin a jaký. Jde-li o zločin, soud zá-

roveň zakáže rozšiřování tiskoviny. Zákaz ten může vysloviti také, jde-li o přečin nebo přestupek. Ve všech případech pak může také naříditi, aby byla tiskovina zničena a nástroje rozmnožovací učiněny neupotřebitelnými (§§ 36 a 37 t. z.). Jde-li o některý zločin nebo přečin uvedený v § 34 zák. o ochr. rep. a čl. II zák. č. 124/1933 Sb. a jsou-li tu ostatní podmínky tam stanovené, může soud zároveň vysloviti, že vydávání časopisu může býti zastaveno.

Byl-li návrh státního zástupce na zavedení objektivního řízení zamítnut, přísluší mu proti tomu stížnost. Bylo-li návrhu vyhověno, může každý účastník, t. j. každý, jehož zájmy tím byly dotčeny, proti nálezu podati námitky. Námitky sluší podati u soudu, který nález vydal, ve lhůtě osmidenní, počítané od vyhlášení nálezu v úředních novinách. Pro toho, komu byl nález dodán, běží tato lhůta od dodání. O námitkách jedná též soud, který nález vydal. Toto jednání je však veřejné; ovšem může veřejnost býti z důvodů § 229 tr. ř. vyloučena. Rozhodnutí se děje nálezem, kterým se buď námitky zamítnou anebo se jim vyhová a zruší se zcela nebo z části rozhodnutí, proti němuž byly podány. Na tento nález mohou obě strany podati stížnost.

Řízení objektivní není podle našeho práva povahy subsidiární proti řízení subjektivnímu. To znamená, že státní zástupce může učiniti návrh na zavedení objektivního řízení, třeba by subjektivní stíhání bylo možné nebo bylo již v běhu nebo bylo skončilo bezvýsledně. Ale také naopak zavedení objektivního řízení neprejudikuje stíhání subjektivnímu.

2. Usnesení stejného obsahu (t. zv. objektivní nález) může soud učiniti také v řízení proti určité osobě (řízení subjektivním), když obžalovaného zproští nebo přípravné vyšetřování zastaví, shledá-li v obsahu tiskoviny trestný čin, třeba soukromožalobný (§ 492 tr. ř.). Objektivnímu nálezu lze odporovati stížností (analogie § 494 tr. ř.).

3. Soud, který učinil objektivní nález v řízení ať objektivním ať subjektivním, dodatečně zruší zákaz dalšího rozšiřování tiskoviny v něm vyslovený, není-li již veřejného zájmu na tom, aby tento zákaz byl zachován v platnosti. Nezakládá-li již obsah trestný čin, protože veřejné poměry se změnily, zruší soud celý objektivní nález. Toto rozhodnutí učiní soud na návrh státního zástupce nebo zúčast-

něné osoby v sedění neveřejném, vyslechna při něm státního zástupce a navrhovatele. Zrušení se vyhlásí úředními novinami. Na rozhodnutí přísluší oběma stranám stížnost (§ 493, odst. 3., připojený čl. I., zák. č. 442/1919 Sb., § 494 tr. ř.).

IV. Řízení o tiskových urážkách.

Činy proti cti trestné podle §§ 1 až 4 zák. o ochraně cti č. 108/1933 Sb. jsou, byly-li spáchány obsahem tiskoviny, přečiny a náležejí k příslušnosti soudů krajských jako soudů kmetských. Hlavní přelíčení se koná před senátem, složeným z pěti soudců, z nichž dva jsou kmeti, t. j. přísedící z lidu. (Tomuto senátu přísluší také konati hlavní přelíčení pro zločin křivého obvinění podle § 209 tr. z., spáchaný obsahem tiskoviny; avšak zvláštní ustanovení o řízení níže uvedená pro tento zločin neplatí.) Kmeti se ustanovují na podkladě seznamů, při čemž platí obdobně ustanovení zák. o sestavování seznamů porotců č. 278/1919 Sb., leč že tu jsou toliko seznamy dva, totiž seznam prvotní (společný s porotci), z nichž pak se sestavuje výběrem vědomým seznam roční. Každá z obou stran (žalobce i obžalovaný) má právo si zvoliti z ročního seznamu jednoho kmeta a jednoho náhradníka. Je-li několik obžalovaných nebo několik žalobců, vykonají toto právo společně. V některých případech lze konati hlavní přelíčení bez účasti kmetů, zejména když strany se zřeknou jejich účasti buď výslovně nebo mlčky tím, že si kmety nezvolili. Jde-li o přestupek zanedbání povinné péče podle § 4 zák. o tisk. ur., koná hlavní přelíčení soudní sbor složený ze tří soudců z povolání bez účasti kmetů (§§ 16 až 20 zák. tisk. ur.).

Pro řízení o uvedených přečinech proti cti spáchaných obsahem tiskoviny platí obecná ustanovení trestního řádu, pokud zákon o ochraně cti č. 108/1933 Sb. nestanoví odchylky. Ty odchylky se týkají zvláště žádosti za trestní stíhání a jejího vyřízení (§§ 23 a 24 uved. zák.), souběhu žaloby veřejné a soukromé (§ 21), vyloučení veřejnosti hlavního přelíčení (§ 32), odvolání (§ 33) a útrat trestního řízení (§§ 34 a 35) a platí pro řízení o trestných činech proti cti vůbec. Pro tiskové urážky a přestupek zanedbání povinné péče podle § 4 zák. tisk. ur. je předepsáno obligatorní soudní jednání o smír, a to i když jde o žalobu veřejnou. Toto jednání vykoná sám předseda kmetského soudu nebo na jeho žádost soud okresní. Soudce řídicí toto jednání rozhodne na žádost

některé strany, jaké zadostiučinění pokládá za přiměřené. Poskytnutí tohoto zadostiučinění má ten význam, že soud má upustiti od potrestání, třeba obžalovaného uznal vinným (§§ 9, 24 až 26 zák. o ochraně cti č. 108/1933 Sb.).

Literatura.

Hrabánek: „Československé právo tiskové“, 1928; Koudelka: „Anglosaský tisk“, 1935; Miříčka: „Delikty tiskové ve vědě, zákonodárství i judikatuře“, 1908; týž: „Theorie und Praxis der Pressedelikte“; Sládeček: „Tiskové právo trestní a policejní“; Storch: „Zabavení v právu tiskovém“, 1908; Stránský: „Smysl a předmět tiskové opravy“, 1930; Vorel: „O tiskové opravě“, 1907; Knaflíč: „Traktat o tisku“, 1930; Kadečka: „Das österr. Preßrecht“, 1931; Lienbacher: „Historisch-genetische Erläuterungen des österr. Preßgesetzes“, 1863; týž: „Praktische Erläuterungen“, 1868; Liszt: „Lehrbuch des österreichischen Preßrechts“, 1878; Lohsing: „Das Preßgesetz“, 1922; Swoboda: „Kommentar zum Preßgesetz und zur Strafgesetznovelle“, 1930; Berner: „Lehrbuch des Deutschen Preßrechtes“, 1876; Häntzschel: „Das deutsche Preßrecht“, 1928; Kitzinger: „Das Reichsgesetz über die Presse“, 1920; Kloeppel: „Das Reichspreßrecht“, 1894; Liszt: „Das deutsche Reichs-Preßrecht“, 1880; Mannheim: „Preßrecht“, 1927; Schwarze-Appelius: „Reichspreßgesetz“, 1903; Zimmermann: „Die Grundbegriffe des franz.-belg. Preßstrafrechtes“, 1907—1908; Barbier: „Code expliqué de la presse“, 1911; Fabreguettes: „Traité des infractions de la parole, de l'écriture et de la presse“, 1884; Le Poittevin: „Traité de la presse“, 1903; Potulicki: „Le régime de la presse“, 1929; Nardelli: „La libertà de la stampa“, 1924; Röhrbein: „Das italienische Preßrecht“, 1930; Arthur: „The law of newspapers“, 1928; Dawson: „The law of the press“, 1927; Fisher-Strahan: „The law of the press“, 1898; Wolff: „Das Preßrecht Großbritanniens“, 1928; Mirkin-Gerewitsch: „Das sowjetrussische Preßrecht“, 1931.

August Miříčka.

Tituly.

I. **Pojem a druhy.** Pokud nemyslíme na t. ve smyslu důvodu práva (titulus iuris) nebo ve smyslu nadpisu psaného či tištěného textu (v tomto smyslu srovn. i t-y ve státním rozpočtu), rozumíme t-em označení fyzické osoby, připojované ke jménu nebo používané vedle nebo místo jména při ústním nebo písemném oslovení, kterýmžto označením se projevuje společenské nebo úřední postavení osoby. V užším smyslu rozumí se t-em takovéto označení jen potud, pokud bylo buď jako takové nebo implicitě dosažením úřadu nebo

hodnosti uděleno státem nebo jiným veřejnoprávním subjektem ze zmocnění státního (t-y veřejné).

Dnešní t-y vyvinuly se zásadně ze dvou pramenů (a také ještě v dnešním běžném pojetí t-ů pociťuje se — více méně jasně — tento dvojitý charakter t-ů): a) jednak z t-ů výhradně čestných ve smyslu právního pojetí středověkého, b) jednak z funkčních označení veřejných úředníků a jiných funkcionářů. c) Třetí typ t-ů vznikl smíšením prvků obou prvních.

Ad a) Ve středověku tvořilo „právo na titul“ součást „práva na čest“ resp. práva na osobní značení (erbem nebo t-em), které bylo dokonce starší než právo na jméno. To souviselo s hierarchickým členěním středověké společnosti na stavy, jichž příslušníkům náležely stanovené t-y. Tak i oslovení „pán“ a „měšťan“ (civis) byly t-y opírající se o příslušnost k určitému stavu, ačkoliv označení „pán“ se v nové době stalo běžným uvozovacím slovem jakéhokoliv oslovení a označení „civis“ (francouzské „citoyen“) dokonce oslovením zavedeným Velkou revolucí francouzskou, aby dokumentovalo rovnost občanů. T-y tohoto druhu znamenají vždy vyšší společenské postavení jejich držitele na rozdíl od jiných lidí (jsou tedy projevem nerovnosti lidí) a dosahuje se jich buď dokazatelným příslušenstvím ke stavu nebo posloupností dědickou nebo (originálně) udělením se strany panovníkovy (za zásluhy). Zvláštními druhy těchto t-ů, které se zachovaly až do nové doby, jsou t-y šlechtické a t-y akademické. V žádném případě nemají dnes tyto t-y nic společného s vykonávaným úřadem nebo povoláním. (Proto také slovně vyjadřují spíše vlastnosti a zásluhy než činnost.) Nová doba se svou demokratickou tendencí po rovnosti občanů nepřála těmto — svojí podstatou čistě čestným — t-ům, takže v řadě států po zrušení šlechtictví (srov. toto heslo) zůstaly z nich jedině t-y akademické.

Ad b) Druhým pramenem dnešních t-ů jest funkční označení. V nejširším smyslu spadá sem každé označení povolání, a to i u osob samostatně podnikajících (advokát, továrník, velkostatkář a pod.) nebo u osob v soukromých službách (účetní, dílenský mistr, obchodvedoucí a pod.). Tato označení nemají přirozeně žádné právní relevance (viz níže ad III, D). Podobně pouze informativní povahy jsou pouhá funkční označení státních a jiných